

ชูเมะ=อิงค

กัญญา สัทชูโอะ

ดอกไม้ประจำฤดูใบไม้ร่วง

▲ ชูเมะอิงคสีชมพูที่เชิงเขาวัด Yoshiminedera ในเกียวโต

ใบไม้ ฤดูใบไม้ร่วงเริ่มเย็นลงราวปลายเดือนกันยายนไปจนถึงปลายตุลาคมหรือต้นพฤศจิกายน ดอกไม้สีขาวกลม ตัวต้นสูงราว 50-80 เซนติเมตร กลิบเดียว 5 กลีบ ขนาดราว 6 เซนติเมตร ก็เริ่มบานงดงาม ดอกไม้ดังกล่าวจะพบได้ทั่วไปตามวัดวาอารามหรือสวนพฤกษศาสตร์แทบทุกแห่งในญี่ปุ่น หน้าตาของมันดูจิ้มลิ้ม มีเกสรตัวเมียตรงกลางสีออกเขียวต่างๆ เหมือนรังผึ้ง ล้อมรอบไปด้วยเกสรตัวผู้สีเหลืองแน่นขนัด ใครเห็นเป็นครั้งแรกมักติดใจเดินย้อนกลับมาดูอีกครั้งหนึ่ง

“ชูเมะอิงค” (秋明菊) คือ ชื่อทั่วไปของเจ้าดอกไม้เล็กๆ มีเสน่ห์งดงามดังกล่าว ด้วยความที่ทั้งใบเขียวจัดเป็นหยักมีขนอ่อนๆ และเกสรของมันมีส่วนคล้ายเบญจมาศ (Kiku) มาก ผู้คนจึงตั้งชื่อมัน

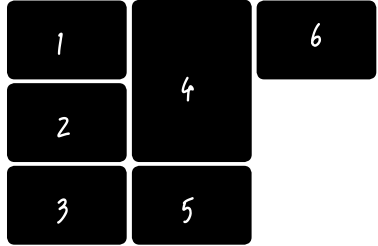

▲ คุฟูเนะอิงคพันธุ์ดั้งเดิมแบบกลีบซ้อนสีชมพูสด

■ บานงดงามเป็นดั่งที่ลานบนเขาของวัด Yoshiminedera ในเกียวโต

โดยใช้อักษรจีนที่หมายถึง “คิคุ” (菊) หรือเบญจมาศกำกับไว้โดยเพิ่มคำว่า “ชู” (秋) หรือ “ฤดูใบไม้ร่วง” ลงไปด้วย เพราะมันจะบานรับฤดูใบไม้ร่วงทุกปี

1. บันไดทางขึ้นไปยังศาล Kifune ชมได้งามทุกฤดูกาล
2. วัด Yoshiminedera ในเกียวโต แหล่งชมดอกชูเมะอิจิคุที่งดงามในเกียวโต
3. แถบ Sagano ก็พบบานเรียงรายสองข้างทางเช่นกัน
4. สีขาวลิบเดียวพบมากที่สุด
5. เกสรของมันดูแปลกตา
6. ใบเล็กๆ ดูน่ารัก

นักพฤกษศาสตร์อธิบายว่าแท้จริงแล้วชูเมะอิจิคุไม่ใช่ดอกไม้สายพันธุ์เบญจมาศแต่อย่างใด เป็นดอกไม้ในตระกูล Ranunculaceae มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Japanese anemone แพทย์ และนักพฤกษศาสตร์ชาวสวีเดนที่เดินทางมาญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 18 เป็นผู้ตั้งชื่อไว้ อย่างไรก็ตาม พันธุ์สีขาวที่เห็นกันทั่วไปทุกวันนี้ไม่ใช่พันธุ์ดั้งเดิม

▲ เวลาบานเต็มที่พร้อมๆ กันแล้วจะงดงามมาก

แต่เป็นพันธุ์ผสมจากดอก Anemone vitifolia สีขาว และชมพูของเนปาลที่ถูกส่งไปอังกฤษโดยทางเรือจากเซียงไฮ้ราวปีค.ศ.1847 พันธุ์ดั้งเดิมจริงๆ เป็นสีชมพูสด กลีบซ้อนรูปร่างเรียวยาว ขนาดเล็กกว่าที่พบเห็นกันทั่วไปในทุกวันนี้ ต้นกำเนิดอยู่ในประเทศจีน เผยแพร่เข้ามาในญี่ปุ่นช้านานมาแล้ว โดยเฉพาะที่ป่าเขาบริเวณรอบๆ ศาลคิฟูเนะทางตอนเหนือของเกียวโต ซึ่งขึ้นเป็นดงตามธรรมชาติ คนที่นั่นจะเรียกขานมันว่า “คิฟูเนะจิกุ” (貴船菊) ตามชื่อของศาลนั่นเอง

ศาลคิฟูเนะเป็นศาลชินโตเล็กๆ ที่มีประวัติว่าเป็นที่สถิตยของเทพเจ้าแห่งน้ำ สร้างขึ้นในปีค.ศ.818 คอยปกป้องแม่น้ำที่ไหลผ่านเทือกเขาในบริเวณดังกล่าว และยังเป็นศาลที่ราชวงศ์ญี่ปุ่นในสมัยโบราณเสด็จมาประกอบพิธีขอฝนเป็นประจำ และคงด้วยลัทธิไสยศาสตร์ และคุณภูมิที่ไม่สูงนักแม้ในฤดูร้อนนี้เองที่ทำให้ชูเมะอิจิคุพันธุ์ดั้งเดิมงอกงามตามธรรมชาติจนถึงทุกวันนี้ ทางศาลเองก็ถือว่าดอกคิฟูเนะจิกุเป็นดอกไม้สัญลักษณ์ของศาล มิโกะที่พ้อนรำถวายเทพเจ้าช่วงฤดูใบไม้ร่วงก็จะสวมเครื่องประดับศีรษะที่เป็นดอกคิฟูเนะจิกุสีชมพูสด ดูเด่น และแปลกตา

สิ่งที่น่าแปลกใจเกี่ยวกับดอกชูเมะอิจิคุหรือคิฟูเนะจิกุนี้คือ ในเพลงจำนวนทั้งสิ้นราว 4,500 เพลงที่มีผู้ประพันธ์ไว้ในหนังสือรวม

- 7. ที่สวนพฤกษศาสตร์ในโอซากา
- 8. ที่สวนพฤกษศาสตร์ในโอซากา

เพลงโบราณ “มันโยชู” (คริสต์ศตวรรษที่ 7-8) พบว่าจากดอกไม้ 157 ชนิดที่มีผู้กล่าวถึง กลับไม่ปรากฏชื่อของดอกชูเมะอิจิคุ และคิคุ (เบญจมาศ) เลยแม้แต่เพลงเดียว ทั้งๆ ที่ดอกไม้ทั้งสองประเภทเป็นที่ชื่นชอบของคนญี่ปุ่นมาแต่ทุกวันนี้ ผู้รู้สันนิษฐานว่าอาจเป็นไปได้ว่าก่อนหน้านี้ ดอกชูเมะอิจิคุ และดอกเบญจมาศอาจยังไม่เข้ามาแพร่หลายในญี่ปุ่น ผู้คนคงรู้จักแต่จากจินตนาการหรือภาพวาดจากวรรณกรรมจีนเท่านั้น

ปัจจุบันนี้ ชูเมะอิจิคุได้รับการแปลงพันธุ์หลากหลายมากขึ้น บางพันธุ์มีกลีบซ้อนกันมากถึงกว่า 30 กลีบ สีสักคงอยู่ในเฉดสีขาว ชมพูอ่อน ชมพูแก่ และชมพูออกม่วง เป็นที่นิยมทั้งในหมู่ผู้รักการตกแต่งสวนทั้งตามบ้านเรือนทั่วไป และตามวัดวาอารามต่างๆ ตามเรือน้ำชาที่ต้องมีดอกไม้ประดับ (อิเคะบะนะ) แจกันประจำช่วงนี้

▲ ด้านหลังของดอกมองดูขาวสะอาด

หลายแห่งก็จะใช้ดอกชูเมะอิจิคุเป็นหลัก สื่อความหมายของ “ความอดทน” “อารมณ์ที่แปรปรวนง่ายตามฤดูกาล”

สถานที่ชมดอกชูเมะอิจิคุในภูมิภาคคันไซ

- 1) ศาลคิฟูเนะ ทางตอนเหนือของเกียวโต เดินทางโดยรถไฟ Eisan Line เดินจากสถานี Kibune-guchi ไปราว 30 นาที หรืออาจนั่งรถเมลิ์ราว 5 นาที แต่จำนวนที่จอดรถจะมีไม่มากนัก
- 2) วัด Mimuroto-ji ในเมืองอูจิ เกียวโต เดินราว 15 นาทีจากสถานี Mimurodo/Keihan Uji Line
- 3) วัด Yoshimine-dare ทางทิศตะวันตกของเกียวโต ต่รถเมลิ์ Hankyu สาย 66 ที่สถานี Higashi Mukou/Hankyu Kyoto Line ไปอีกราว 30 นาที

▲ เวลาแดดดามเย็นจะดูงามเป็นพิเศษ